

קובץ
תוך הנחל

דיבורים נוראים ונפלאים שנאמרו
בשבת קודש פרשת יתרו תשע"א

מפ"ק כ"ק הרה"צ מוהרא"ש שליט"א

יוצא לאור חודש שבט תשע"ב

ליל שבת קודש פרשת יתרו ה'תשע"א

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי הפסוק וישמע יתרו וגו'.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, כתיב (שמות י"ח) וישמע יתרו כהן מדין חותן מה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים ופירש"י מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ויש להבין למה דייקא שני שמועות אלו קירבו את יתרו יותר מן הכל.

ויש לומר בזה, כי הנה קריעת ים סוף היתה בזכותו של יוסף הצדיק, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מדרש תהלים מזמור קי"ד) על הפסוק (תהלים קי"ד) הים ראה ויגום, מה ראה? ראה ארונו של יוסף, כי יוסף הצדיק גילה דרך התחזקות אפילו בנסיונות הקשים והמרים ביותר, ולהישאר חי וקיים באמונתו, ולהיות בשמחה תמיד, כי עברו על יוסף הצדיק צרות ויסורים רבים מימי צעירותו, שנאו אותו אחיו, וקינאו בו עד שהתנכלו אותו להמיתו, ושיסו בו הכלבים, ואחר כך זרקו אותו בבור, ולבסוף מכרו אותו לעבד למצרים, ובמצרים עבר עליו מה שעבר, שחשדו אותו במעשה מכווער עם אשת פוטיפר, ושמו אותו בבית האסורים, ועם כל זה לא אבד את אמונתו, רק היה שם שמים שגור בפיו, ותמיד התפלל להקדוש ברוך הוא שימצא חן בעיני כל רואיו, ויציל אותו מכל רע, וכמו שאמרו חכמינו

הקדושים (תנחומא וישב) על הפסוק (בראשית ל"ט) וירא אדוניו כי ה' אתו, שלא היה שמו של הקדוש ברוך הוא זו מפיו, היה נכנס לשמש רבו, והוא היה מלחש ואומר, רבון העולם אתה הוא בטחוני, אתה הוא פטרוני, תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ובעיני פומיפר אדוני, ופומיפר אומר לו, מה אתה מלחש, שמא כשפים אתה עושה לי, והוא משיבו, לא, אלא אני מתפלל שאמצא חן בעיניך, עיין שם, וכן מצינו שהיה מצטיין ביותר במדת השמחה גם כשהיה בבית האסורים, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה פרשה פ"ו ס"ד ד) ויהי איש מצליח, גבר קפוז, פירוש - צוהל ושמח, ולכן כשראה אסירים אחרים והנם זועפים, לא היה יכול לסבול עצבותם, רק שאל אותם (בראשית מ') מדוע פניכם רעים היום, כי מי שהוא איש שמח באמת, אינו יכול לסבול לראות אנשים אחרים עצבים, נמצא שהיה ליוסף הצדיק התחזקות עצומה, שלא נתן לעצמו להישבר מפני שום דבר שבעולם, ולכן כשראה הים ארונו של יוסף, גם וברח מלפניו, כי זכותו וכוחו השאיר לנשמות ישראל, שיוכלו להחזיק מעמד אפילו בהמצבים הקשים ביותר, ולא יאבדו עצמם כלל, ולכן היה הים מוכרח להבקע מלפניהם, ולתת להם לעבור, כמו שמודה ומכיר לכוחם וגבורתם, שיש להם כח לעבור על הכל ולא להישבר משום דבר.

ודבר זה קירב את יתרו מאד, כי לראות עם קשה עורף בקדושה, שמוכן לסבול הכל על תוקף אמונתם בו יתברך, והם הולכים ומתחזקים עם כוחו של יוסף הצדיק, עד שהים נבקע לפניהם,

שמועה זו שמע ובא, והבין שכדאי להיות דבוק בעם קדוש כזה, שיש להם התחזקות בכל המצבים שבעולם, ומזה לקח התחזקות לעצמו שאפילו אם ירדפו אותו כל עובדי עבודה זרה שבעולם על שעזב את אמונתם הכוזבת, אין לו להתפעל מהם כלל, כמו שלא התפעל יוסף מכל מה שעבר עליו רק התחזק בכל מצבי החיים.

וכן שמועת מלחמת עמלק גרמה לו לבוא ולהתגייר, כי מלחמת עמלק הראתה עוצם כוחם של ישראל לעמוד חזק אפילו כשאומות אחרות מתנפלות עליהם ורוצות לקרר אותם מקדושתם, כי אחרי קריעת ים סוף רעדו כל העולם מפני נשמות ישראל, וכמו שכתוב (שמות מ"ו) שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת, ואף על פי כן העיז עמלק לבא ולהלחם עמהם, וגרם להם התקררות בעבודתם, וכמו שכתוב (דברים כ"ה) אשר קרך בדרך, ופירש"י, משל לבן בליעל שקפץ לתוך אמבטי רותחת, ואף על פי שנכוה, קירר את האמבטי בפני כולם, ואף על פי כן לחמו נשמות ישראל עמו והחלישו כוחו, וכמו שכתוב (שמות י"ז) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, וממשיכים ללחום עמו בכל דור ודור, עד שיהיה נמחה זכרו לגמרי, וכמו שכתוב (שם) מלחמה לה' בעמלק מדור דור, כי בכל דור יש זרע עמלק שנלחמים עם ישראל לקרר אותם מעבודתם חס ושלום, שהם כלליות עזותן של אומות העולם הרודפים נשמות ישראל בכל הדורות, וגוזרים עליהם גזירות, ומבקשים רעתם רחמנא ליצלן, אבל נשמות ישראל אינם מתפעלים מהם כלל, רק ממשיכים להלחם עמהם ומוסרים נפשם לבנות מחדש בתי כנסיות ובתי מדרשות,

תלמודי תורה ובתי ספר, מקוואות ומוסדות של חסד, הכל להראות, שאינם מתפעלים כלל מטומאת עמלק, וכל זה קירב את יתרו מאד, כי ראה שיש אומה קדושה כזאת שיכולה לקום ולהתעורר אפילו אחר שמתעללים בה כל כך, רחמנא ליצלן, והבין יתרו שזה בא רק משורש של קדושה עליונה, שעומד וקיים לעד ולנצח נצחים, ולכן בוודאי כדאי להידבק באומה זו.

וזהו שאמר יתרו (פסוק י"א) **כי עתה ידעתי כי גדול הוי"ה מכל האלהים וגו'**, כי למד יתרו מהתחזקותו של יוסף הצדיק, וכן מהתחזקות נשמות ישראל אחר מלחמת עמלק, שיש אפשרות לתקן הכל, ולהחזיק מעמד בכל אשר עובר על אדם בימי חייו, וזה היה נצרך לו מאד, כי הרי עבד כל עבודה זרה שבעולם (כמו שפירש"י על פסוק זה), ועכשיו שרצה להתקרב לאמונת ישראל, הרי יכולה דעתו להיחלש, אך אפשר לתקן כל העבר שלו, ולהתחזק מכאן ולהבא בכל מצבי החיים, אבל כשהתבונן היטב בקריעת סוף שהיתה בזכותו של יוסף הצדיק, וכן התבונן בהתחזקותם של ישראל אחר מלחמת עמלק, מכל זה הבין, שיש אפשרות לתקן הכל ולהחזיק מעמד בכל מצבי בחיים, ולכן איתא בזוהר הקדוש (יתרו ס"ט), כשיתרו אמר **כי גדול הוי"ה מכל האלהים**, התקדש שמו של השם יתברך בכל העולמות עילא ותתא, כי כשיתרו הבין שיכולים לחזור בתשובה מכל העבודות זרות שבעולם, ואין שום יאוש בעולם כלל, מזה נתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא בכל העולמות, כי הראה דוגמא חיה, שאין דבר עומד מפני התשובה, ויכולים לתקן את הכל,

ואין שום יאוש בעולם כלל, והשם יתברך יזכינו להתחזק באמונה
 מהורה בכל מצבי החיים, ולעלות ולהידבק בו יתברך באמת
 ובתמים, עדי נזכה להכלל בו יתברך לגמרי, מעתה ועד עולם אמן
 ואמן.

סעודה שלישית פרשת יתרו ה'תשע"א

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י
 דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי הפסוק ויהי קול השופר וגו'.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, כתיב (שמות י"ט) ויהי קול השופר הולך
 וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול, והנה יש להבין
 מאיפוא יצא קול השופר בעת מתן תורה, שהרי לא כתיב מי תקע
 בשופר, וכן מה היתה פעולתו של קול השופר אז, וכן מהו הקשר
 בין תחילת הפסוק ויהי קול השופר הולך וחזק מאד, לבין סוף
 הפסוק משה ידבר והאלהים יעננו בקול, ויש לומר בזה על פי
 דברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ח'), קולו של המוכיח הראוי, הוא
 כמו קול השופר, וכמו שכתוב (ישעיה נ"ח) הרם "כשופר" קולך
 והגד לעמי פשעם וגו', "כשפר" ראשי תיבות פ'שוט כ'פול
 ש'לש ר'בוע, שהוא כתיבת שם הוי"ה בצורה כזה: י"ה י"ה י"ה
 יהו"ה, העולה בגימטריא ע"ב, כמנין חס"ד, כי מדת החסד

מתלבשת בקולו של המוכיח הראוי, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (תמיד כ"ה.) כל המוכיח את חבירו לשם שמים, מושכין עליו חוט של חסד, ומשה רבינו היה המוכיח הראוי וכו', עיין שם כל זאת בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה לא כל אחד ראוי להוכיח, וכמו שאמר רבי עקיבא (ערכין ט"ז:), תמה אני אם יש בדור הזה מי שראוי להוכיח, כי עיקר מצות תוכחה צריך להיות בדרך של חסד והתחזקות, לעורר הטוב שיש בלבו של השומע, ולמצוא בו נקודות טובות, עד שהטוב שלו יתגבר על הרע, ויגרום לו לעשות תשובה, אבל להוכיח אדם כדי להראות לו גנותו ושפלותו, אין בזה שום מעלה כלל, אדרבה, בזה גורמים לו לחטוא יותר, חם ושלום, כי מעוררים את הריח הרע של עוונותיו, ומחלישים כח נשמתו, עד שיכול ליפול לגמרי, חם ושלום, מה שאין כן המוכיח הראוי, מעורר הריח טוב של הנקודות טובות שיש בקרבו, עד שהם מבטלים הריח הרע שבו, והקול שלו מחזק כח נשמתו עד שמחזיר אותו בתשובה, וזאת היתה תוכחתו של משה רבינו בשעת חטא העגל, שירד מן ההר ואמר לנשמות ישראל "עדיין חביבותא היא גבן", עדיין הקדוש ברוך הוא אוהב אתכם, ועל ידי זה התביישו כולם וחזרו בתשובה, ועל תוכחה זו נאמר (שיר השירים א) נרדי נתן ריחו, ואמרו חכמינו הקדושים (שבת פ"ח:), "עזב" לא נאמר אלא "נתן", שתוכחתו של משה רבינו "נתן" בנשמות ישראל ריח טוב, ועל ידי זה חזרו כולם בתשובה.

ועל כן קול המוכיח הראוי נחשב כקול השופר, וכמו שכתוב (ישעיה נ"ח) הרים כשופר קולך והגד לעמי פשעם, כי פעולת השופר לעורר בני אדם מן השינה, וכדאיתא ברמב"ם (הלכות תשובה פרק ג' הלכה ד'), אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורר ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם וכו', עיין שם, וזו עבודת הצדיקים כל ימי חייהם - לעורר בני אדם מן השינה, ולעורר אותם לעבודת הבורא (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ס'), כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שנדמה לעולם שהם עובדים את ה' ועוסקים בתורה ובתפילה, אף על פי כן אין להשם יתברך יתברך נחת מהם, כי נשארה כל עבודתם למטה, ואין יכולה להתרומם ולהתעלות למעלה, אבל על ידי תוכחת הצדיק שהוא כשופר, הם מתעוררים מן השינה, וחוזרים בתשובה.

והנה ידוע, שקול השם יתברך מתלבש בתוך קולו של הצדיק, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (עי' תיקוני זוהר סוף תיקון ל"ח), שכינה מדברת מתוך גרונו, כי הצדיק מקבל דיבורים קדושים מן השמים לעורר בני אדם מן השינה ולהחזיר אותם בתשובה, וזהו החסד הגדול שעושה הצדיק על ידי תוכחתו, שמוסר לנשמות ישראל את הדיבורים קדושים שמקבל מלמעלה, ומקשר אותם אל הקדוש ברוך הוא, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (תמיד כ"ח), כל המוכיח את חבירו לשם שמים זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא, ולא עוד אלא שמושכין עליו חוץ של חסד, עיין שם, כי מקודם הצדיק זוכה לחלקו של

הקדוש ברוך הוא, ולקבל דיבורים קדושים מן השמים לעורר בני אדם מן השינה, ואחר כך זוכה לחוט של חסד, ולגמול חסד עם הבריות על ידי תוכחתו, ולהחזיר כולם בתשובה.

ועל כן כשפ"ר ראשי תיבות פ'שומ כ'פול ש'לש ר'בוע, שהוא שם הוי"ה בריבוע כזה: י"ה י"ה יה"ו יהו"ה, שעולה בגימטריא ע"ב כמנין חס"ד, כי קול תוכחתו של הצדיק הוא חסד גדול מאד, שמעורר הטוב שיש באדם, נקודה אחר נקודה, ומגלה לו ששם הוי"ה שורר בקרבו, מקודם אות י', ואחר כך חוזר ומוסיף בו אות ה', ונעשה י"ה, ואחר כך חוזר ומוסיף בו אות ו' ונעשה יה"ו, עד שנשלם השם כולו יהו"ה, ועל ידי זה מעורר אותו משנתו, ומחזק כח נשמתו, עד שנעשה כולו דבוק בו יתברך באמת, ועל כן אשרי הזוכה לשמוע בתוכחתו של הצדיק והמוכיח הראוי ולקבל את דבריו, כי על ידי זה יהיה הולך ומתחזק בעבודת השם יתברך, ויזכה לכל טוב אמיתי בזה ובבא לנצח, אשרי לו ואשרי חלקו.

וזה מה שכתוב במתן תורה (שמות י"ב), ויהי קול השופר הולך וחזק מאד, משה ידבר והאלהים יעננו בקול, קול השופר הוא קול הצדיק האמת המוכיח את נשמות ישראל, ומעורר אותם לקיים את התורה, והקול שלו הולך וחזק מאד, כי כל תוכחתו היא לחזק נשמות ישראל, ולעורר הנקודות טובות שיש בהם, ובתחילה הולך ומחזק אצלם נקודה אחת, ואחר כך עוד נקודה, ואחר כך עוד נקודה, עד שמביא אותם לדביקות אמיתית שהוא חסד גדול, שהוא

סוד שם הוי"ה בריבוע, העולה בגימטריא חס"ד, שמתחיל עם י' ואחר כך י"ה, יה"ו, יהו"ה, בסוד (ישעיה נ"ח) הרם כשפר קולך, ראשי תיבות פ'שוט כ'פול ש'לש ר'בוע כנ"ל.

וזה מה שפירש"י, הולך וחזק מאד, מנהג הדיוט כל זמן שהוא מאריך לתקוע, קולו מחליש וכוהה, אבל כאן הולך וחזק מאד וכו', עיין שם, כי תוכחה של הדיוט שאינו כראוי, מחליש וכוהה נפשות השומעים תוכחתו, וכל מה שמאריך בתוכחתו, מחליש אותם יותר, רחמנא ליצלן, מה שאין כן המוכיח הראוי, הולך ומחזק אותם עם עוד נקודה ועוד נקודה, עד שמביא אותם לדביקות גדולה, וזהו החסד הגדול שעשה עמנו השם יתברך, שנתן לנו התורה על ידי משה רבינו עליו השלום, שהוא המוכיח הראוי, כי על ידו אנו מובטחים להתעורר מן השינה ולקיים התורה כראוי, כי קולו יתברך מתלבש בתוך קולו של משה, ושכינה מדברת מתוך גרונו, שזהו משה ידבר והאלהים יעננו בקול, ואמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה פרשה י"ד סי' ג') בקולו של משה, כי מקולו של משה יצא קולו של השם יתברך כביכול, ונמשך חסד גדול לנשמות ישראל ששומעים תוכחתו.

וזהו דברי הבעל הטורים כאן (פסוק י"ט), הולך וחזק, ב' במסורה, הכא, ואיך (שמואל ב' פרק ג') ודוד הולך וחזק, כדאיתא בעירוובין (נ"ג). דוד גלי מסכת, הולך וחזק, שאול לא גלי מסכתא, כתיב (שמואל שם) ובית שאול הולכים ודלים, עיין שם, ויש להבין מהו הקשר בין מה

שכתוב אצל דוד הולך וחזק שהיה גלי מסכתא, לבין מה שכתוב אצל קול השופר הולך וחזק, אבל על פי הנ"ל מובן מאד, כי קול השופר הוא קול המוכיח הראוי, שמגלי מסכתא ומלמד תורה לאחרים, שזה נקרא תורת חסד, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוכה מ"ב:), על הפסוק (משלי ל"א) ותורת חסד על לשונה, זה המלמד תורה עם אחרים, ולכן דוד המלך שהיה מגלה מסכתא, ולומד תורתו עם אחרים, זכה גם בן לקולו של המוכיח הראוי שהוא קול השופר הולך וחזק, ולכן כתיב אצלו, ודוד הולך וחזק, והבן.

והנה חסד גדול עשה עמנו השם יתברך שמסר לנו התורה הקדושה על ידי משה רבינו, עליו השלום, כי משה רבינו שהוא הצדיק והמוכיח הראוי, מצמצם לנו את התורה כדי שנוכל כל אחד ואחד לקבלה, וכמו שאמרו נשמות ישראל אליו (שמות כ'), דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות, והוא התורת חסד של הצדיק והמוכיח הראוי, שמצמצם אור התורה לכל אחד ואחד כפי כוחו, ומגלה, שכל אחד יכול לזכות לאור התורה ולטייל בכל מקומות התורה, פשוטו כמשמעו, כי על ידי התקרבות לצדיקים מקבלים מדת הצמצום, שלא יהיה בבחינת צמאון בלי גבול וזמן, רק יזכה לעבוד השם יתברך במדה ובצמצום כל אחד כפי כוחו (ליקו"ט מוהר"ן חלק א' סי' ע"ז).

וזהו ענין סדר דרך הלימוד שזכינו לקבל מרביז"ל, לקבוע שיעורין בסדרן בכל מקומות התורה, וללמוד בכל יום קצת ועוד קצת ועוד

קצת, עד שזוכין לגמור כל התורה כולה, והוא כדוגמת קול שופר הנ"ל, שהוא פשוט כפול משולש מרובע, שהוא כנגד שם הוי"ה בריבוע, שעולה בגימטריא חס"ד, כי מתחילים עם נקודה קטנה, ומוסיף והולך כל פעם עוד נקודה עד שמגיע לשלימות, וכן צריכין לעשות בלימוד התורה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה פרשה כ"א סי' מ"ו), למה דברי תורה נמשלים לתאנה? מה תאנה זו אינה נלקטת בפעם אחת, כך תורה אינה מתלמדת בפעם אחת, וכן אמרו (דברים רבה פרשת ה' סי' ג'), המיפש הזה נכנס לבית המדרש ורואה כל התורה, ואומר מתי אלמוד כל זאת, ואינו לומד כלום, אבל החכם מהו אומר, היום אלמד קצת ומחר אלמוד קצת עד שאגמור כל התורה, נמצא, שעיקר תורת חסד שמקבלים מן הצדיק והמוכיח הראוי הוא מדת הצמצום, ללמוד בדרך של "קול השופר הולך וחזק", שמוסיף והולך בכל פעם עוד קצת ועוד קצת, ועל ידי זה זוכין לקנות כל התורה באמת.

וזהו הקשר לימי שובבי"ם הקדושים, שפרשת יתרו המדברת מקבלת התורה, היא אחת מפרשיות השובבי"ם, המסוגלות מאד לתיקון הברית, כי על ידי התורה זוכין לקדושת הברית ולתקן כל אשר עיוות בפגם הברית, רחמנא ליצלן, וכמו שאמר רביז"ל (שיחות הר"ן סי' י"ט), שאפילו אותם האנשים הרחוקים מן הקדושה מאד, שנלכדו במצודה רעה עד שרגילין בעבירות, חס ושלום, רחמנא ליצלן, רחמנא לישזבן, אף על פי כן הכח של התורה גדול כל כך, עד שיכולה להוציא אותם מן העברות שרגילין בהם, חס ושלום,

ואם יעשו להם חק קבוע וחיוב חזק, ללמוד בכל יום ויום כך וכך יהיה איך שיהיה, בודאי יזכו לצאת ממצודתם הרעה על ידי התורה, כי כח התורה גדול מאד, ובשעה שאמר רביז"ל שיחה זאת, שאל מוהרנ"ת ז"ל את רביז"ל, ואם אחד הוא בעל עבירה ממש רחמנא ליצלן? והשיב לו רביז"ל, וכי אתה יודע גודל מעלת התורה הקדושה, הלא עסק התורה הוא גדול במעלה משמירת הברית, כי ברית ביסוד, ואורייתא בתפארת (חיי מוהר"ן סי' תקע"ג), ולכן אחד מעיקרי תיקוני השובבי"ם להרבות בלימוד התורה שיעורין כסדרן, וגם ללמד תורה עם אחרים, שהוא תורת חסד, ועל ידי זה יזכה לתקן כל אשר פגם, ויזכה לתיקון הברית באמת.

ויש לומר, שזה מרומז בדברי הגמרא (פסחים ס"ח:), אמר רב יוסף, אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, היינו אם לא היום הגדול של מתן תורה, היה כמה בני אדם פשומים בשוק, הנקראים יוסף, וגם אני הייתי מהם, עיין שם, ויש להבין, למה אמר רב יוסף מאמרו דייקא באופן זה "כמה יוסף איכא בשוקא", אבל על פי הנ"ל יש לומר בטוב טעם ודעת, כי דייקא על ידי התורה זוכין לקדושת יוסף הצדיק שהוא תיקון הברית, ואם לאו יום הגדול והקדוש של מתן תורה, "כמה יוסף איכא בשוקא", כמה נשמות ישראל היו יכולים לזכות לקדושת יוסף אפילו בשעה שצריכין להיות בשוק ולהסתובב בין אנשי העולם? אבל עכשיו שקבלנו התורה הקדושה, שהיא מטהרת ומקדשת אותנו, על ידי זה יכולים לזכות לקדושת יוסף הצדיק אפילו בשעה שאנחנו בשוק, ולהיות קשורים ודבוקים

בו יתברך תמיד, והשם יתברך יזכינו להתמיד בתורה כראוי,
ולשמוע תמיד בקול הצדיקים המעוררים אותנו כקול השופר, עדי
נזכה לעלות ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם, אמן ואמן.

